

פרשת האזינו – חילופי שלטון

"כל הקצינים טובים וראויים, חוץ מקודמי ומחליפי" כך אמר לי לא מזמן בחיוך מפקד בכיר בצבא שעמד לפני שחרור מצה"ל. הוא התכוון לעקוץ את הנטייה המוכרת של לא מעט אנשים, להעצים את פועלם ומעשיהם של עצמם על ידי זלזול והקטנה של העשייה של מי שקדם להם או של מי שעשוי להחליף אותם. לא פעם שמעתי מאינסטלטור שהגיע לתיקון, ביקורת נוקבת על איש המקצוע הקודם שטיפל בצנרת ועשה עבודה "נוראה". כמה וכמה מנהלים שפגשתי שפרשו מתפקידם, התקשו להסתיר את הנחת שהייתה להם כששמעו שתחת שרביטו של המנהל הבא החברה או המוסד שהובילו נכנסו לקשיים.

התופעה המוכרת הזו הופכת את הפסוק המופיע מיד לאחר שירת האזינו, למרגש במיוחד – "וַיֵּבֹא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת כָּל דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּאָזְנֵי הָעָם הוּא וְהוֹשֵׁעַ בֶּן נֹון" (דברים לב, מד). את נאום הפרידה של משה מהעם, הוא חותם בשירה סוערת ודרמטית, אותה הוא נושא באוזני העם יחד עם המנהיג שעומד להחליף אותו. למרות תחינתו של משה להמשיך להנהיג את העם ולהיכנס לארץ, הוא מתייצב לצדו של יהושע ונותן לו את הכבוד והבמה.

מעניין לשים לב שזוהי הפעם היחידה בתורה, מאז שינוי שמו סמוך לפרשת המרגלים, שבה נקרא יהושע שוב בשם נעוריו – הושע. בכל שאר האזכורים שלו בתורה, כולל אלו שקדמו לפרשת המרגלים, כדוגמת המלחמה בעמלק אחרי קריעת ים סוף, הוא נקרא בתורה בשם "יהושע".

ניתן להציע כי יסוד הדבר קשור במקור לשינוי השם. בניגוד לאברהם, שרה או יעקב, שזכו לשינוי שם ממקור אלוהי, שינוי שמו של יהושע מגיע מהחלטה אנושית – "וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּן נֹון יְהוֹשֻׁעַ" (במדבר יג, טז). קריאת שם לאדם היא מעשה של אדנות ופטרונות. כאשר עומד יוסף לפני פרעה נאמר – "וַיִּקְרָא פְּרֹעֶה שֵׁם יוֹסֵף

בלעדי לחברי "תורה לבני אדם" - קהילת השיעורים של הרב אילעאי עופרן
ניתן להעביר את הקובץ למשפחה וחברים

להצטרפות לקהילה: www.torah-for-human.com

צָפַנְתָּ פְּעֻנָּח" (בראשית מא, מה), ושינוי זה מלמד על כפיפותו החדשה של יוסף לאדונו המצרי. באופן דומה, עשרות דורות מאוחר יותר, יעמוד צאצא של פרעה ושוב ישנה את שמו של מנהיג יהודי – "וַיִּמְלֶךְ פַּרְעֹה נֹכַח אֶת אֱלֹהִים בֶּן יִשְׁשָׁרָהוּ תַּחַת יִשְׁשָׁרָהוּ אָבִיו וַיִּסֹּב אֶת שְׁמוֹ יְהוֹיָקִים" (מלכים ב כג, לד). מאוחר יותר, כאשר מלכות יהודה תאבד את עצמאותה לממלכת בבל, תשוב תופעה זו של שינוי שמו של המלך – "וַיִּמְלֶךְ מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת מִתְנִיָּה דָּדוֹ תַּחְתָּיו וַיִּסֹּב אֶת שְׁמוֹ צִדְקִיָּהוּ" (שם כד, יז). בכל הדוגמאות הללו שינוי השם מבקש להבהיר "מי הבוס?"

דווקא מכיוון שמשה הוא זה ששינה את שמו של הושע ליהושע, מקבל השימוש בשם "הושע" בתום שירת האזינו משמעות מיוחדת. סמוך לרגעי הפרידה של משה מהעם, כשהוא עומד על הבמה יחד עם יורשו ומחליפו, הוא אינו נקרא בשם אותו נתן לו אדונו אלא בשם שנתנו לו הוריו. השימוש בשם שנתן לו משה עשוי היה לבטא את כפיפותו למרות של משה אדוני, ולרכך במשהו את העובדה שמשה הודח מתפקידו ויהושע יורש אותו.

אלא שמשה, הענו מכל האדם, אינו מבקש להציג את יהושע כזרועו הארוכה או כתלמיד ש"אני גידלתי". הוא מוותר על השם שקרא לו בעצמו ומציג אותו בשם נעוריו, במעין ויתור על הקרדיט שמאפשר ליהושע להפוך למנהיג עצמאי, שאינו רק צל חיוור של מורו הגדול. נכונותו של משה לצמצם את עצמו ולפנות מקום לצמיחה של יורשו, מעידה באופן פרדוקסלי על גדולתו העצומה והנדירה של משה, המעדיפה את טובת העם והמשך תקומתו של עם ישראל, על פני כבודו האישי ויוקרתו הפרטית.

בלעדי לחברי "תורה לבני אדם" - קהילת השיעורים של הרב אילעאי עופרן
ניתן להעביר את הקובץ למשפחה וחברים

להצטרפות לקהילה: www.torah-for-human.com